

Udział Andrzeja Marka w Powstaniu Styczniowym. Pod rozkazami Langiewicza i Miniewskiego.

Miechowska batalia to nie jedyny bój z okresu Powstania Styczniowego, w którym uczestniczył Andrzej Marek. Po nieszczęsnej bitwie pod Miechowem student prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego trafił do oddziału innego słynnego dowódcy powstańczego Mariana Langiewicza. Ten w marcu 1863 roku ogłosił się dyktatorem powstania. Pod rozkazami Langiewicza Marek wziął udział w dwóch bitwach z Rosjanami pod Pieskową Skałą 4 marca i pod Grochowskimi 18 marca 1863 roku.

Marian Langiewicz (domena publiczna)

W krwawej batalii pod Grochowskimi Polacy pokonali liczniejsze wojska rosyjskie. Jednak mimo zwycięstwa zgrupowanie Langiewicza rozpadło się. Powstańcy byli zdemoralizowani wysokimi stratami, brakiem zaopatrzenia i wyczerpaniem amunicji. 19 marca 1863 zrezygnowany Langiewicz opuścił oddział i przekroczył austriacką granicę. Idąc za przykładem dowódcy, szeregi opuściła większa część jego ludzi, szukając schronienia na terenie Galicji.

Andrzej Marek musiał być świadkiem tych dramatycznych wydarzeń rozgrywających się w marcu 1863 roku. W przeciwieństwie do wielu kolegów nie zrezygnował jednak z dalszej walki. Wiosną 1863 roku Marek trafił pod rozkazy doświadczonego insurekcyjnego dowódcy, pułkownika Józefa Miniewskiego. Oficer ten przed powstaniem służył w armii rosyjskiej i posiadał wojskowe wykształcenie. Na początku lat 60-tych XIX wieku uczęszczał do Nikołajewskiej Szkoły Inżynierii i Akademia Inżynierii Wojskowej w Petersburgu. Kształcąc się w stolicy Cesarstwa, został członkiem tajnej organizacji konspiracyjnej Koła Oficerów Polskich. Kiedy carska tajna policja wpadła na ślad działalności, Miniewski zwolnił się ze służby wojskowej i powrócił do majątku rodzinnego mieszczącego się w Wilczogórze koło Grójca. Po wybuchu Powstania Styczniowego dołączył do walki przeciw Rosji.

Józef Miniewski (domena publiczna)

W maju 1863 roku Andrzej Marek znalazł się w szeregach oddziału Józefa Miniewskiego i uczestniczył w krótkiej kampanii w okolicach Olkusza. Przyszły burmistrz Myślenic wziął udział w bitwie pod Krzykawką. Stoczono ją 5 maja 1863 roku na przedpolach wsi oddalonych kilka kilometrów od Olkusza. Przed batalią do powstańczego zgrupowania, w którym służył Marek dołączył niewielki legion *garibaldczyków*. Nazywano tak włoskich ochotników walczących w powstaniu styczniowym. Organizatorem oddziału był Domenico Menotti Garibaldi, syn słynnego włoskiego rewolucjonisty Giuseppe Garibaldi. Dowódcą *garibaldczyków* był inny włoski oficer płk Francesco Nullo.

Francesco Nullo (domena publiczna)

Rankiem 5 maja 1863 grupa 500 żołnierzy Miniewskiego i Nullo, odpoczywająca w lasach olkuskich koło wsi Krzykawka została niespodziewanie zaatakowana przez silny rosyjski oddział przybyły z Olkusza. Jego dowódcą był ks. Szachowski. Tak bitwę pod Krzykawką opisał Stanisław Zieliński w monografii z 1913 roku, zatytułowanej *Bitwy i potyczki 1863-1864; na podstawie materiałów drukowanych i rękopiśmiennych Muzeum Narodowego w Rapperswilu:*

Forsownym marszem ruszył Miniewski w głąb Krakowskiego i następnego dnia o 5 z rana stanął w Krzykawce w lasach olkuskich. W godzinę później już uderzyli moskale, wysłani silną kolumną ks. Szachowskoja z Olkusza na oddział powstańczy, który odparł pierwszą szarżę, poczem rozpoczął się obustronny ogień, trwający do godziny 2-giej po południu. Wśród tego ognia powstańcy z nieustraszoną odwagą rzucili się na piechotę moskiewską, która cofnęła się do sąsiedniej wsi, skąd trudno ją było wypchnąć. Szczęśliwy bój w początkach, mniej pomyślny wziął obrót po długim niszczącym ogniu; szczególnie gdy poległ nierównanej odwagi pułkownik Nullo, w szeregach

wypchnąć. Szczęśliwy bój w początkach, mniej pomyślny wziął obrót po długim niszczącym ogniu; szczególnie gdy poległ nierównanej odwagi pułkownik Nullo, w szeregach powstańczych wszczął się popłoch i zaczęto uchodzić ku Błędowu i Chechłu. Party wciąż przeważającymi siłami oddział odstrzeliwając się, dostał się w bagna rzeczki Białej, gdzie pewna ilość potonęła, ale i pościg został na chwilę został wstrzymany temi moczarami.

Odtworzony dziewiętnastowieczny gabinet Andrzeja Marka na wystawie stałej Muzeum Niepodległości w Myślenicach.

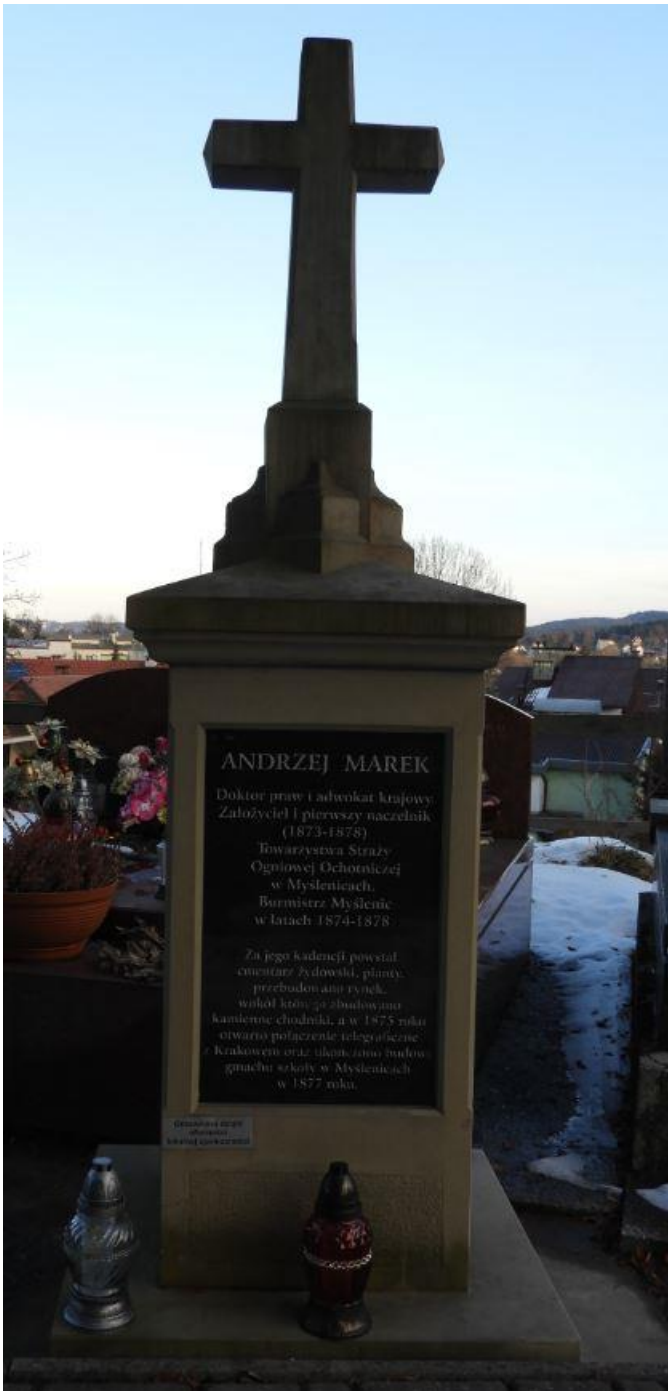
Uczestnicząc w przegranej przez Polaków bitwie pod Krzykawką, Andrzej Marek po raz kolejny doznał goryczy klęski. Straty poniesione przez powstańców były znaczne. Wielu zginęło w czasie bitwy lub utonęło w bagnach w trakcie odwrotu. Poległ dzielny dowódca *garibaldczyków* - płk Nullo. Co najmniej 30 powstańców Rosjanie wzięli do niewoli. W tej grupie było 14 Włochów i Francuzów. Oddział Miniewskiego rozproszył się, część jego członków ruszyła w stronę Galicji, żeby przekroczyć graniczny kordon.

Poza udziałem w czterech bojach stoczonych w okresie od lutego do maja 1863 roku brakuje informacji na temat dalszej aktywności Marka w Powstaniu Styczniowym. Być może na bitwie pod Krzykawką, zakończył się jego udział w insurekcji. W 1864 roku kiedy powstanie chyliło się ku upadkowi Andrzej Marek ukończył prawo na UJ. Po powstaniu osiadł w Myślenicach, gdzie wykonywał zawód adwokata. Były powstaniec prowadził tam aktywną działalność społeczną. Należał do założycieli myślenickiego Towarzystwa Straży Ogniowej Ochotniczej. Organizacja ta powstała w 1873 roku. Był też pierwszym naczelnikiem myślenickiej straży.

W latach 1874-1878 Marek pełnił funkcję burmistrza Myślenic. Za jego kadencji powstał niedaleko rynku nowy budynek szkoły miejskiej w Myślenicach. Gmach został oddany do użytku w 1877 roku. W nowym budynku zorganizowano dwie placówki szkolne. Szkoła męska mieściła się na parterze, zaś szkoła żeńska była zorganizowana na I piętrze. Obecnie w budynku wzniesionym w latach 70-tych XIX w. znajduje się siedziba Szkoły Podstawowej nr 1 w Myślenicach. Wśród innych zasług Marka jako burmistrza można wymienić poprawienie wyglądu miasta i uporządkowanie jego układu urbanistycznego. Rok po objęciu urzędu burmistrza przez weterana Powstania Styczniowego doszło do otwarcia połączenia telegraficznego Myślenic z Krakowem. Duże zasługi miał Marek także dla ludności żydowskiej, która w drugiej połowie XIX wieku zaczęła się osiedlać w mieście nad Rabą. Za jego kadencji powstała w Myślenicach synagoga i cmentarz żydowski.

Andrzej Marek był niewątpliwie gorącym patriotą, biorącym udział w wolnościowym zrywie jakim było Powstanie Styczniowe. Z drugiej strony to przykład wrażliwego społecznika i skutecznego urzędnika. Jego czteroletnie rządy sprawowane w latach 70-tych XIX w. przyczyniły się do znacznego rozwoju Myślenic.

Dr Andrzej Małysa

Symboliczny pomnik nagrobny z krzyżem pamiątkowym poświęcony Andrzejowi Markowi, znajdujący się na cmentarzu obok kościoła pw. św. Jakuba w Myślenicach.

